

Wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie programowanego oddziaływania wobec skazanych młodocianych

Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest postępowanie ze skazanymi młodocianymi w polskich jednostkach penitencjarnych. Zgodnie z kodeksem karnym wykonawczym młodocianym jest skazany na karę pozbawienia wolności, który nie ukończył 21 roku życia. Więźniowie młodociani od lat stanowią specyficzną kategorię wśród populacji więziennej. Młody wiek oraz nie w pełni ukształtowana osobowość warunkują potrzebę odmiennego sposobu postępowania z młodocianymi w izolacji penitencjarnej. Obecnie więźniowie do 21 roku życia stanowią około 1,7% populacji skazanych. Chociaż nie jest to grupa liczna, to podczas odbywania kary pozbawienia wolności często stwarza szereg problemów i utrudnia prowadzenie oddziaływań penitencjarnych. Skazani z tej kategorii klasyfikacyjnej obligatoryjnie odbywają karę w systemie programowanego oddziaływania. System programowanego oddziaływania najpełniej służyć ma zmianie postaw skazanych oraz przygotowaniu ich do życia na wolności. Podstawą wykonywania kary pozbawienia wolności w tym systemie jest indywidualny program oddziaływania. Zgodnie z założeniami systemu skazany współuczestniczy w tworzeniu programu, a następnie wywiązuje się z jego realizacji. Jednak brak możliwości wyboru systemu często powoduje niechęć więźniów do angażowania się w realizację jego zasad.

Przedmiot rozważań miał wpływ na określenie celu badań. Cel badań stanowiła analiza oraz ocena postępowania z więźniami młodocianymi w izolacji penitencjarnej w płaszczyźnie teoretycznej oraz empirycznej. Zważywszy na przedmiot i cel badań sformułowano główny problem badawczy: Czy model postępowania ze skazanymi młodocianymi w izolacji penitencjarnej określony obowiązującymi przepisami realizowany jest w praktyce? Założono hipotezę główną: Regulacje prawne dotyczące postępowania ze skazanymi młodocianymi odbywającymi karę pozbawienia wolności nie są w pełni realizowane w praktyce.

Z uwagi na poruszane problemy wskazane było zastosowanie kilku metod badawczych. W celu oceny obowiązujących przepisów dotyczących wykonywania kary pozbawienia wolności wobec więźniów młodocianych przeanalizowano akty prawne regulujące postępowanie z tą grupą skazanych. Analiza literatury przedmiotu miała na celu

zapoznanie się z poglądami doktryny na temat postępowania z więźniami do 21 roku życia. Zastosowano również metodę historyczną, co pozwoliło na ukazanie ewolucji w postępowaniu z tymi skazanymi.

Rozważania teoretyczne uzupełniły badania empiryczne. Podstawową metodą badawczą była analiza dokumentów. Analiza akt osobopoznawczych skazanych pozwoliła uzyskać informacje o młodocianych oraz dostarczyła danych o adekwatności stosowanych wobec nich metod oddziaływania. Zastosowano również metodę sondażu diagnostycznego. W badaniach sondażowych uczestniczyły dwie grupy respondentów: wychowawcy penitencjarni pracujący z więźniami oraz skazani młodociani. Badania przeprowadzono w 7 zakładach karnych. Uczestniczyło w nich 232 skazanych i 40 wychowawców. Ponadto przeanalizowano 238 akt osobowych skazanych wraz z indywidualnymi programami oddziaływania opracowanymi do realizacji przez więźniów.

Problematyka badawcza miała wpływ na układ rozprawy doktorskiej. Praca składa się z czterech rozdziałów. W Rozdziale I przedstawiono kształtowanie się definicji oraz odrębnego sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności wobec młodocianych na przestrzeni lat. W tej części pracy ukazano ewolucję postępowania z więźniami młodocianymi w polskich regulacjach prawnych od okresu międzywojennego do okresu obowiązywania kodeksu karnego wykonawczego z 1969 roku.

W kolejnym rozdziale omówiono obowiązujące rozwiązania prawne dotyczące wykonywania kary pozbawienia wolności wobec więźniów posiadających status młodocianego w izolacji penitencjarnej. Przedstawiono cele wykonywania kary pozbawienia wolności, zagadnienie klasyfikacji skazanych, status prawny skazanego. Z uwagi na przedmiot rozprawy przeanalizowania wymagały założenia systemu programowanego oddziaływania. W rozdziale II zaprezentowano też poglądy doktryny na temat istotnych kwestii związanych z wykonywaniem kary wobec skazanych młodocianych.

W rozdziale III i IV przedstawiono wyniki badań empirycznych. W rozdziale III omówiono sposób realizacji badań oraz scharakteryzowano obie grupy respondentów. Ponadto zaprezentowano wyniki badań dotyczące wykonywania wobec młodocianych kary w systemie programowanego oddziaływania. W rozdziale IV przedstawiono natomiast opinie wychowawców oraz skazanych na temat systemu programowanego oddziaływania. Przywołano poglądy wychowawców odnośnie realizowania założeń tego systemu wobec młodocianych. Opinie młodocianych dotyczyły odbywania kary pozbawienia wolności w systemie programowanego oddziaływania. W rozdziale tym zaprezentowano także poglądy

zapoznanie się z poglądami doktryny na temat postępowania z więźniami do 21 roku życia. Zastosowano również metodę historyczną, co pozwoliło na ukazanie ewolucji w postępowaniu z tymi skazanymi.

Rozważania teoretyczne uzupełniły badania empiryczne. Podstawową metodą badawczą była analiza dokumentów. Analiza akt osobopoznawczych skazanych pozwoliła uzyskać informacje o młodocianych oraz dostarczyła danych o adekwatności stosowanych wobec nich metod oddziaływania. Zastosowano również metodę sondażu diagnostycznego. W badaniach sondażowych uczestniczyły dwie grupy respondentów: wychowawcy penitencjarni pracujący z więźniami oraz skazani młodociani. Badania przeprowadzono w 7 zakładach karnych. Uczestniczyło w nich 232 skazanych i 40 wychowawców. Ponadto przeanalizowano 238 akt osobowych skazanych wraz z indywidualnymi programami oddziaływania opracowanymi do realizacji przez więźniów.

Problematyka badawcza miała wpływ na układ rozprawy doktorskiej. Praca składa się z czterech rozdziałów. W Rozdziale I przedstawiono kształtowanie się definicji oraz odrębnego sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności wobec młodocianych na przestrzeni lat. W tej części pracy ukazano ewolucję postępowania z więźniami młodocianymi w polskich regulacjach prawnych od okresu międzywojennego do okresu obowiązywania kodeksu karnego wykonawczego z 1969 roku.

W kolejnym rozdziale omówiono obowiązujące rozwiązania prawne dotyczące wykonywania kary pozbawienia wolności wobec więźniów posiadających status młodocianego w izolacji penitencjarnej. Przedstawiono cele wykonywania kary pozbawienia wolności, zagadnienie klasyfikacji skazanych, status prawny skazanego. Z uwagi na przedmiot rozprawy przeanalizowania wymagały założenia systemu programowanego oddziaływania. W rozdziale II zaprezentowano też poglądy doktryny na temat istotnych kwestii związanych z wykonywaniem kary wobec skazanych młodocianych.

W rozdziale III i IV przedstawiono wyniki badań empirycznych. W rozdziale III omówiono sposób realizacji badań oraz scharakteryzowano obie grupy respondentów. Ponadto zaprezentowano wyniki badań dotyczące wykonywania wobec młodocianych kary w systemie programowanego oddziaływania. W rozdziale IV przedstawiono natomiast opinie wychowawców oraz skazanych na temat systemu programowanego oddziaływania. Przywołano poglądy wychowawców odnośnie realizowania założeń tego systemu wobec młodocianych. Opinie młodocianych dotyczyły odbywania kary pozbawienia wolności w systemie programowanego oddziaływania. W rozdziale tym zaprezentowano także poglądy

respondentów na temat potrzeby wprowadzenia zmian w sposobie wykonywania kary w systemie programowanym.

Pracę kończą podsumowanie i wnioski.

Marketa Januszkiwicz

